

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2544 ซึ่งเป็นช่วงหลังวิกฤตการณ์ทางการเงิน เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำมาก นักลงทุนต่างชาติขาดความเชื่อมั่นต่อฐานะทางการเงินของสถาบันการเงินทั้งระบบ เนื่องจากการประกาศปิดกิจการบริษัทเงินทุน เกิดการเคลื่อนย้ายของเงินฝากจำนวนมากจากบริษัทเงินทุนเข้าสู่ธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ นอกจากนี้ยังเกิดข้อจำกัดในการกู้ยืมเพื่อเสริมสภาพคล่องระหว่างสถาบันการเงิน ส่งผลต่อผู้ประกอบการเกิดภาวะการณ์ขาดสภาพคล่องด้วย เนื่องจากการระดมทุนในรูปแบบอื่น ๆ ในประเทศทำได้ยากและมีต้นทุนที่สูง รัฐบาลจึงได้ออกมาตรการแก้ไขปัญหาสภาพคล่องของระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยต่ำ การปล่อยเงินกู้เข้าระบบ เป็นต้น

ในส่วนของธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยการให้สินเชื่อกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกมาตรการเพื่อกระตุ้นการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์เพื่อเสริมสภาพคล่องให้กับระบบเศรษฐกิจเช่นกัน โดยประกาศปรับลดอัตราส่วนการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องจากที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7 เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 6 ของยอดเงินฝากทุกประเภท (ตั้งแต่ 8 กันยายน 2540 จนถึงปัจจุบัน) โดยสินทรัพย์สภาพคล่อง ประกอบด้วย เงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เงินสดที่ธนาคารพาณิชย์ หลักทรัพย์ที่ปราศจากภาวะผูกพัน

การที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีประกาศปรับลดอัตราส่วนการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ลงเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจหรือประชาชนได้มากขึ้น ทำให้ธนาคารพาณิชย์ควรมีแหล่งเงินทุนที่จะใช้หมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจที่เหมาะสม โดยที่ไม่ทำให้ธนาคารพาณิชย์ประสบปัญหาการขาดสภาพคล่อง

แหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์มาจาก เงินฝาก เงินกู้ยืม บัญชีทุน ส่วนแหล่งใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ เงินสดสำรอง การให้สินเชื่อ การลงทุนทางการเงิน และสินทรัพย์อื่น ๆ ในส่วนของเงินฝากซึ่งถือเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญที่สุด และเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสามารถของธนาคารพาณิชย์ในการระดมเงินออมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์มาจาก 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เงินฝากเผื่อเรียกหรือเงินฝากกระแ

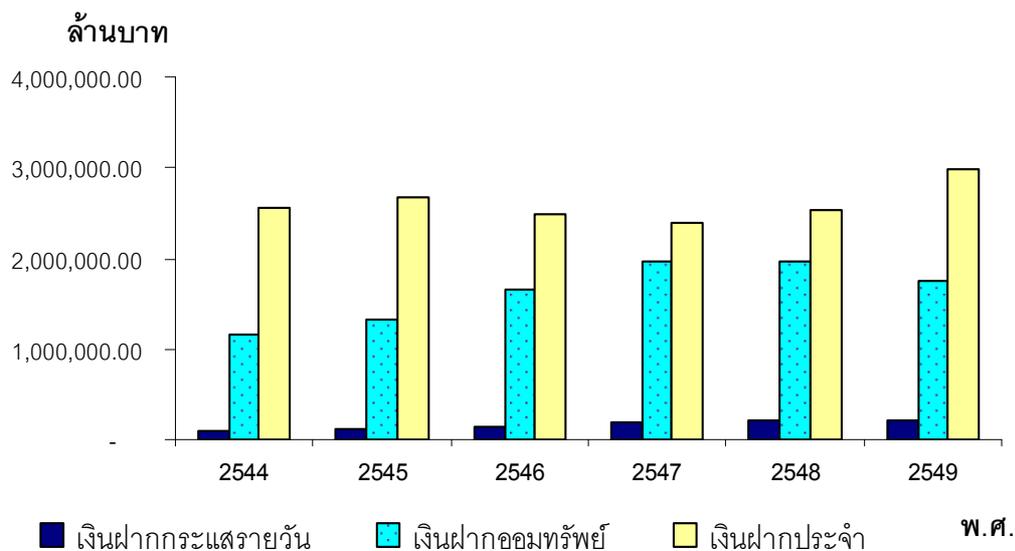
รายวัน (demand deposit or current account) เงินฝากออมทรัพย์ (saving deposit) เงินฝากประจำ (time deposit or fixed deposit) ถ้าเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่เป็นเงินฝากเพื่อเรียก เงินให้กู้ของธนาคารก็จะเป็นเงินให้กู้ระยะสั้น เพราะผู้ฝากสามารถถอนเงินเมื่อไหร่ก็ได้ ธนาคารจึงต้องเตรียมเงินสดให้เพียงพอในการถอนเงินของผู้ฝาก แต่ถ้าเงินฝากส่วนใหญ่เป็นเงินฝากประจำ เงินให้กู้ของธนาคารก็จะเป็นเงินให้กู้ระยะยาว

จากภาพที่ 1.1 จะเห็นได้ว่า ปริมาณเงินฝากประเภทต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่จะเป็นเงินฝากประจำ ถึงแม้ในช่วงปี 2545 – 2548 จะมีแนวโน้มลดลงบ้างแต่ก็ยังมีปริมาณเพิ่มขึ้นมาในปี 2549 ส่วนเงินฝากออมทรัพย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ก็มาลดลงเล็กน้อยในปี 2549 เงินฝากประจำเป็นเงินฝากประเภทเดียวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ตารางที่ 1.1 แสดงสัดส่วนของเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย ธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนของเงินฝากประจำมากที่สุดเมื่อเทียบกับเงินฝากประเภทอื่น ๆ ดังนั้น การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องหรือการเตรียมเงินสดสำหรับการถอนเงินของลูกค้าก็ไม่จำเป็นต้องดำรงไว้มาก ธนาคารพาณิชย์ก็สามารถนำเงินฝากประเภทนี้ไปลงทุนเพิ่มหรือไปให้กู้เป็นเงินให้กู้ระยะยาวได้ แต่การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในสัดส่วนที่ไม่เหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาการบริหารสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีต้นทุนในการระดมเงินทุน หากธนาคารพาณิชย์ถือสินทรัพย์สภาพคล่องมากเกินไป นอกจากจะเสียโอกาสในการนำเงินไปหารายได้ต่อแล้ว ยังต้องแบกรับภาระต้นทุนจากการระดมทุนอีกด้วย แต่ถ้าหากธนาคารพาณิชย์ถือสินทรัพย์สภาพคล่องน้อยเกินไปอาจจะไม่มีเงินพอสำหรับจ่ายคืนเงินฝากและไม่มีเงินสำหรับการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ

สำหรับธนาคารพาณิชย์ไทยมีการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในสัดส่วนที่สูงกว่าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้ กล่าวคือธนาคารพาณิชย์ไทยมีสัดส่วนในการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องที่สูงกว่าร้อยละ 6 ของเงินฝาก ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ 1.2 และ 1.2 (ต่อ) การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในสัดส่วนที่สูงธนาคารพาณิชย์จะสูญเสียโอกาสที่จะนำเงินสดนี้ไปหาประโยชน์ต่อได้ ปัจจัยใดที่มีผลต่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไทยบ้าง

ภาพที่ 1.1

ปริมาณเงินฝากประเภทต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ไทย ปี 2544 – 2549

ที่มา : รายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ไทย

ตารางที่ 1.1

สัดส่วนเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ไทย ปี 2545 – 2549

ปี	เงินฝากกระแสรายวัน	เงินฝากออมทรัพย์	เงินฝากประจำ
2544	0.02	0.31	0.67
2545	0.03	0.32	0.65
2546	0.03	0.39	0.58
2547	0.04	0.43	0.53
2548	0.04	0.42	0.54
2549	0.05	0.35	0.60

ที่มา : รายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ไทย

งานศึกษานี้จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไทย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) และประมาณค่าแบบจำลองโดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องและประมาณค่าแบบจำลอง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์มีลักษณะเป็นข้อมูล Panel Data และมีการใช้ข้อมูลความล่าช้าของช่วงเวลา (lagged variables) จึงมีลักษณะเป็น Dynamic ดังนั้น แบบจำลองสำหรับการศึกษานี้จึงเป็นแบบจำลอง Dynamic Panel Data และประมาณค่าแบบ Generalized Method of Moment (GMM) จึงจะเหมาะสมกว่างานศึกษาในอดีตที่จะใช้แบบจำลอง Multiple Regression โดยใช้วิธี Ordinary Least Squares (OLS)

เนื่องจากแบบจำลอง Dynamic Panel Data มีแนวโน้มที่จะเกิด Fixed Effect ขึ้น จึงจะทำการประมาณค่าโดยใช้ Fixed Effect ในการประมาณค่าด้วย การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไทยในครั้งนี้จะสามารถตอบโจทย์ของการศึกษาได้มากขึ้น และเป็นการประยุกต์ใช้แบบจำลอง Dynamic Panel Data กับการวิเคราะห์ข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ด้วย

ตารางที่ 1.2

ปริมาณสินทรัพย์สภาพคล่อง ปริมาณเงินฝากและสัดส่วนของสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝากของธนาคารพาณิชย์

ธนาคาร	2544			2545			2546		
	สินทรัพย์สภาพคล่อง (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	สินทรัพย์สภาพคล่อง (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	สินทรัพย์สภาพคล่อง (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
กรุงเทพ	429,485	1,071,931	40.07	395,655	1,062,665	37.23	467,444	1,114,910	41.93
กรุงไทย	248,404	866,955	28.65	212,605	958,732	22.18	147,823	1,005,930	14.70
กสิกรไทย	293,903	664,846	44.21	281,706	652,000	43.21	295,818	685,222	43.17
ไทยพาณิชย์	238,542	600,990	39.69	217,350	568,602	38.23	258,378	607,132	42.56
ทหารไทย	76,599	300,894	25.46	75,135	322,070	23.33	71,335	322,239	22.14
กรุงศรีอยุธยา	72,263	372,250	19.41	72,315	391,913	18.45	105,118	420,666	24.99
นครหลวงไทย	71,848	262,153	27.41	129,713	422,553	30.70	125,756	406,862	30.91
ไทยธนาคาร	64,050	168,935	37.91	73,104	195,346	37.42	67,455	196,323	34.36
ยูโอบี รัตนสิน	31,267	42,045	74.37	4,350	35,022	12.42	9,251	43,536	21.25
เอเชีย	36,558	139,419	26.22	36,687	138,533	26.48	43,941	142,051	30.93
สแตนดาร์ด	9,304	57,650	16.14	5,344	51,571	10.36	6,275	46,156	13.60
ธนาคาร	-	-	-	17,059	37,187	45.87	25,562	41,706	61.29

ตารางที่ 1.2

ปริมาณสินทรัพย์สภาพคล่อง ปริมาณเงินฝากและสัดส่วนของสินทรัพย์สภาพคล่องต่อเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ (ต่อ)

ธนาคาร	2547			2548			2549		
	สินทรัพย์สภาพคล่อง (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	สินทรัพย์สภาพคล่อง (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)	สินทรัพย์สภาพคล่อง (ล้านบาท)	เงินฝาก (ล้านบาท)	สัดส่วน (ร้อยละ)
กรุงเทพ	379,985	1,186,111	32.04	362,036	1,156,530	31.30	419,351	1,221,733	34.32
กรุงไทย	201,925	1,003,446	20.12	239,156	983,212	24.32	242,326	968,281	25.03
กสิกรไทย	225,750	705,985	31.98	196,347	688,911	28.50	232,818	752,053	30.96
ไทยพาณิชย์	212,696	624,718	34.05	189,827	622,431	30.50	266,584	789,227	33.78
ทหารไทย	127,487	456,007	27.96	128,177	517,215	24.78	168,587	568,674	29.65
กรุงศรีอยุธยา	134,880	492,365	27.39	172,494	553,532	31.16	186,248	562,242	33.13
นครหลวงไทย	119,806	385,470	31.08	138,752	382,165	36.31	165,243	353,961	46.68
ไทยธนาคาร	56,233	184,559	30.47	82,011	194,573	42.15	94,040	181,319	51.86
ยูโอบี รัตนสิน	10,085	32,090	31.43	35,974	152,603	23.57	-	-	-
เอเชีย	40,867	138,077	29.60	35,974	152,603	23.57	-	-	-
สแตนดาร์ด	17,496	46,396	37.71	48,383	87,699	55.17	60,018	72,441	82.85
ธนาชาติ	28,358	45,019	62.99	109,127	149,015	73.23	54,541	198,981	27.41

ที่มา : คำนวณจากงบการเงินธนาคารพาณิชย์

หมายเหตุ : ธนาคารยูโอบีรัตนสิน และธนาคารเอเชีย(ยูโอบี) ได้รวบรวมกิจการกันในวันที่ 28 พ.ย. 2548 ดังนั้นจึงใช้งบการเงินฉบับเดียวกัน ธนาคารธนาชาติ ประกอบกิจการประกอบกิจการธนาคารเมื่อ 22เม.ย. 2545

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไทย
แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องเมื่อปัจจัยต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป
2. เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวของธนาคารพาณิชย์ไทยในการดำรงสินทรัพย์
สภาพคล่องในระดับที่ปรารถนา

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไทย จำนวน 12 แห่ง ประกอบด้วย ธนาคารกรุงเทพฯ ธนาคารกรุงไทยฯ ธนาคารกรุงศรีอยุธยาฯ ธนาคารกสิกรไทยฯ ธนาคารทหารไทยฯ ธนาคารไทยธนาคารฯ ธนาคารไทยพาณิชย์ฯ ธนาคารนครหลวงไทยฯ ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ดฯ ธนาคารยูโอบี รัตนสินฯ ธนาคารเอเชียฯ (ต่อมาในปี 2548 ธนาคารยูโอบี รัตนสินฯ และธนาคารเอเชียฯ ได้ควบรวมกิจการกัน และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นธนาคารยูโอบี ๗) และธนาคารธนาชาตฯ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ใช้ข้อมูลรายไตรมาสระหว่างปี 2544 – 2550 ไตรมาสที่ 1

1.4 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

เนื่องจากตัวแปรต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่นำมาจากงบการเงินของแต่ละธนาคารและรายงานประจำปีของแต่ละธนาคาร เช่น ปริมาณเงินฝาก ปริมาณเงินให้สินเชื่อต่อเงินฝาก ความเสี่ยงจากการให้กู้ยืม(ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญต่อสินเชื่อ) ส่วนต่างอัตราดอกเบี้ย เป็นต้น ส่วนตัวแปรบางส่วนเช่น ความเสี่ยงจากการถอนเงินฝาก GDPและSET Index จะรวบรวมและคำนวณข้อมูลจาก Website ของธนาคารแห่งประเทศไทย ห้องสมุดตลาดหลักทรัพย์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ไทย ความสามารถในการปรับตัวในการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องในระดับที่ปรารถนา เพื่อก่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด และความมั่นคงตลอดจนความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อธนาคารพาณิชย์ไทย

1.6 นิยามศัพท์

สินทรัพย์สภาพคล่อง (Liquid Asset) หมายถึงสินทรัพย์ที่เป็นเงินสดหรือสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย กำหนดให้สินทรัพย์สภาพคล่อง ที่สถาบันการเงินที่ประกอบธุรกิจในประเทศต้องดำรง ประกอบด้วย

1. เงินฝากที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
2. เงินสดที่ธนาคารพาณิชย์
3. หลักทรัพย์ที่ปราศจากภาวะผูกพัน ดังนี้
  - หลักทรัพย์ที่รัฐบาลไทย
  - พันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย
  - หุ้นกู้ พันธบัตร หรือตั๋วสัญญาใช้เงินที่กระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย
  - พันธบัตร หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน
  - หุ้นกู้ พันธบัตรหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย
  - หุ้นกู้ หรือพันธบัตรที่ออกโดยองค์การของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยให้ความเห็นชอบหรือที่ออกโดย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
  - หลักทรัพย์ตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัยออกใหม่สืบเนื่องจากโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ตามพระราชกำหนดนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ พ.ศ. 2540

- ตัวสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงเทพธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบัตรเงินฝากที่ออกโดย ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ตามโครงการรับแลกเปลี่ยนตัว 56 บริษัทเงินทุนที่ถูกระงับการดำเนินกิจการ

